

OBRAZOVANJE NA DALJINU U DOBA PANDEMIJE COVID-19

Ela Martinčević, mag.oec, e-mail: martincevicela@gmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Prof.dr.sc. Krešimir Buntak; e-mail: krbuntak@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica, Republika Hrvatska

Doc.dr.sc. Ivana Martinčević, e-mail: ivana.martincevic@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica, Republika Hrvatska

Izvorni naučni rad

Sažetak: Živimo u svijetu masovne upotrebe društvenih mreža, koje postepeno zauzimaju glavno mjesto u modernoj komunikaciji zamjenjujući forume, elektronsku poštu i sms. Međutim ono što je potrebno istaknuti jest da je upotreba društvenih mreža promijenila ne samo način provođenja slobodnog vremena, komunikaciju, poslovanje, već i način učenja te samog načina organiziranja nastavnog programa. Uzeti su u obzir primarni i sekundarni izvori podataka kao i statistički podaci te istraživanje provedeno o utjecaju pandemije na obrazovanje. Rezultat istraživanja predstavlja tehnologiju koja stvara suptilne pomake u obrazovanju, međutim globalna pandemija COVID-19 stvorila je oštru potrebu za razornim inovacijama u obrazovanju. U obrazovanju kao i u drugim industrijama, tehnološki napredak predstavlja stalne mogućnosti za nove inovacije, uključujući sisteme za upravljanje učenjem. Promatrano kroz novu perspektivu, društvene mreže pružaju nastavnicima nove mogućnosti za povećani angažman učenika u online okruženju za učenje. U novoj stvarnosti online rješenja postala su gotovo jedini način poslovne komunikacije među ljudima pa tako i online konferencije i predavanja. Cilj istraživanja jest utvrditi upotrebu informacijsko - komunikacijske tehnologije (ICT) s obzirom na novo nastalu situaciju s pandemijom COVID-19.

Ključne riječi: pandemija COVID-19, društvene mreže, informacije, sustav obrazovanja, tehnologija

DISTANCE EDUCATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract: We live in a world of massively use of social networks, which are gradually taking a central place in modern communication, replacing forums, e-mail and sms. However, what needs to be pointed out is that the use of social networks has changed not only the way of spending free time, communication, business, but also the way of learning and the way of organizing the curriculum. Primary and secondary data sources were taken as well as statistics data and research conducted on the impact of the pandemic on education. The result of the research is technology that creates subtle advances in education, however the global COVID-19 pandemic has created a strong need for destructive innovation in education. In education as in other industries, technological advances represent constant opportunities for new innovations, including learning management systems. Viewed through a new perspective, social networks provide teachers with new opportunities for increased student engagement in an online learning environment. In the new reality, online solutions have become almost the only way of business communication between people, including online conferences and lectures. The aim of the research is to determine the use of information and communication technology (ICT) with regard to the new situation with the COVID-19 pandemic.

Keywords: COVID-19 pandemic, social networks, information, education system, technology

Odabir marketinga u obrazovanju

Količina znanja je ogromna, i skoro svake dvije godine se udvostručuje. Dolaze nova znanstvena i stručna saznanja koja mijenjaju postojeća odnosno dolaze nove tehnologije. Ograničeno je vrijeme formalne edukacije te svijet postaje bliži, intenziviraju se komunikacije među stručnjacima u raznim društvima i državama. Računala i programi postaju najznačajniji alati u svakodnevnom radu. Internet kao takav postaje dominantni izvor informacija. Javlja se potreba za novim znanjima, vještinama i sposobnostima. Tržište rada treba jasno definirati koja zanimanja su potrebna ali i koja znanja treba imati pojedino zanimanje.

Znanje i kompetentnosti postaju najveća konkurentna prednost organizacije, a rezultat su toga organizacije koje uče. Samo organizacije temeljene na znanju i stalnom učenju imaju sigurnu i predvidivu budućnost. To su, prije svega, poslovne organizacije u području informacijsko-komunikacijske tehnologije, ali ne samo one, kojima je znanje ključan resurs pa su više od bilo kojih drugih organizacija sinonim za organizacije koje uče.²⁴ Opće je poznato da globalizacijski procesi potiču i globalizaciju obrazovanja. Svrha obrazovanja nije samo omogućiti nova znanja i vještine nego i razviti odgojne i socijalizirajuće sadržaje i vrijednosti. Područje marketinga zahtjeva široko znanje, adekvatnu edukaciju i spremnost na cjeloživotno učenje.

Zajedničko je obilježje marketinga i obrazovanja kao uslužnih djelatnosti zadovoljenje i razvijanje ljudskih potreba.²⁵ Svaki pojedinac ima pravo na odgoj i obrazovanje te potreba za stečenim znanjem i obrazovanjem mora biti zadovoljena bez obzira na društveni status i materijalno stanje pojedinaca. Suvremeni trendovi u digitalnom svijetu zahtijevaju ulaganja u nova znanja, tehnologije i stručna osoblja. Razvojem interneta, razvile su se i društvene mreže,

besplatni *online* servisi koji omogućuju komunikaciju i povezivanje korisnika. Kako je riječ o znanstvenoj disciplini koja je sve potrebija i traženija potrebna je kvalitetna edukacija koja uključuje mnoga područja; od poznavanja društvenih znanosti pa sve do tehničkih znanja. Proces učenja usmjeren je prema novim znanjima koja su tražena na tržištu rada.

Komunikacija učenika i studenata kao i sami način učenja bitno se promijenio pojavom društvenih mreža. Pristup informacijama mogući je u razmaku od nekoliko minuta pomoću pametnih mobitela i internetskih stranica, a grupni razgovori pojednostavljeni su formiranjem *online* grupa i razgovora na društvenim mrežama. To je samo jedna od mogućnosti koje mogu pružiti društvene mreže kao prednost u nastavi. Studenti i učenici najviše koriste društvene mreže za komunikaciju, suradnju i dijeljenje informacija. Upravo iz toga proizlazi potreba za primjenom društvenih mreža u obrazovanju.

1.1. Učenje na daljinu kroz *Facebook* i *Instagram* platformu

Osnivač *Facebook-a* krenuo od pretpostavke da korisnici ove društvene mreže komunikaciju i internetske aktivnosti obavljaju isključivo putem *Facebook-a* i to je smjer kojim se ova mreža razvijala posljednjih godina. Osim što je *Facebook* promijenio način na koji komuniciramo, promijenio je i način na koji pratimo svakodnevne događaje.

Slika 1: *Facebook*: Razredna nastava Školske knjige

²⁴ Sikavica P. (2011). Organizacija. Zagreb: Školska knjiga, 794.

²⁵ Miletić, J. (2020): Uloga marketinga u upravljanju odgojno-obrazovnom ustanovom, *Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku*, Zadar, travanj 2020., str. 261 - 276,

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=360113

Izvor: Facebook;
https://www.facebook.com/Razredna-nastava-%C5%A0kolske-knjige-293857354095462/?ref=py_c, (pristup 02.02.2021.)

Na slici 1. prikazana je *Facebook* stranica Razredna nastava Školske knjige gdje se svakog tjedna nalaze nove video lekcije bez obzira po kojoj knjizi učenik radi. U svrhu praćenja i učenja novih nastavnih sadržaja. *Facebook* je moćna društvena mreža koja se koristi u obrazovanju jer omogućava jednostavno povezivanje s drugim učiteljima i učenicima, prikupljanje i objavljivanje sadržaja, diskutiranje te praćenje aktivnosti učenika/studenta. Profesori i studenti međusobno su povezani i mogu dobro koristiti ovu vrstu platforme za rad u svom obrazovanju. Društvene mreže pomažu profesorima da budu povezani sa svojim studentima izvan sveučilišta, kao i s bivšim studentima. Profesori koriste društvene mreže kao način učenja, stvaranja sveučilišnih grupa za studente na kojima se može pristupiti informacijama, ujedno mogu dijeliti ideje te usmjeravati studente na ostale društvene mreže. Jedan od glavnih razloga zbog kojih se profesori prilagođavaju društvenim mrežama u učionicama jest taj što marketing mogu obavljati putem

društvenih mreža. Ne samo da mogu olakšati poslovanje nego se i poslovno razvijati u domeni društvenih mreža.

Kao posljedica dostupnosti edukacije svakom članu društva, kolektivno se znanje lakše širi među članovima društva rezultat čega je učinkovitije tržište rada, povećana učinkovitost postojećih poslovnih subjekata te na kraju, konkurentnije gospodarstvo. Isto tako, učenje na daljinu jedini je način da se dopre do velikog broja radnika na način da je učinkovit i prilagodljiv svima.²⁶

Vizualni sadržaj izaziva puno veću uključenost i povezanost korisnika nego običan tekst ili poveznica te je iz tog razloga *Instagram* savršena platforma na kojoj se može pokazati sadržaj vezan uz poduzeće i povezivanje s korisnicima. Zanimljiva postavka koju *Instagram* nudi su *Instagram Stories*, ono što se objavi unutar *Stories-a* odnosno priča korisnicima je vidljivo do 24 sata nakon objave kada se objava briše. Moguće je uslikati ili snimiti fotografiju, odnosno video, učitati sliku s mobilnog telefona, urediti istu te pisati tekst ili čak crtati. Ova postavka je korisna ukoliko se želi istaknuti određena ponuda koja će biti dostupna samo u iduća 24 sata ili ako želimo dokumentirati određene stvari i potrošačima ponuditi određene informacije. Također je dostupna mogućnost emitiranja uživo putem *Instagram* priče gdje se mogu prenositi razne konferencije ili održati popularnu pitanja/odgovor sesiju.

„Ovakvo, godinama već slušam o popularizaciji znanosti pa sam odlučila uzeti stvar u svoje ruke i spojiti nešto popularno - društvene mreže, memeove, zabavne videoe s gradivom biologije i kemije. Općenito smatram da ne postoji dosadno gradivo već je stvar percepcije i povezivanja gradiva s nečim što učenici smatraju zanimljivim i zabavnim. Također mislim da su društvene mreže odličan alat te sam na Hrvatskoj YouTube i Instagram sceni primijetila nedostatak kvalitetnog edukativno-zabavnog

²⁶ Smiljičić, I., Livaja, I., Acalin, J. (2017): ICT u obrazovanju, *Veleučilište u Šibeniku*, Šibenik 2017., str. 157 - 170, UDK: 007:37

sadržaj. Smatram kako ti sve one torbice i trepavice, kao i nerealni standardi ljepote koje društvene mreže guraju pod nos mladim generacijama, neće toliko pomoći u životu koliko ti može pomoći „treniranje mozga“ i razvijanje znatiželje. Konkretno kvizove s tematikom državne mature postavljam jer smatram da je to većini maturanata korisno u ovo čudno doba koje nas je zadesilo, a jako me veseli vidjeti da ih rješavaju i starije i mlađe generacije. Reakcije i odaziv su čak bolji no što sam očekivala. Jako mi je drago vidjeti poruke koje mi pristižu u direkt od učenika, ali i starijih prijatelja i kolega koji odobravaju moju inicijativu“ (Marković S., 2020).²⁷

Pandemija bolesti COVID-19 uvelike utječe na cjelokupno društvo. Visoka učilišta morala su brzo reagirati i donositi čvrste i inovativne odluke o tome kako reorganizirati nastavu, učenje, istraživanje i ostale aktivnosti. Uz to, vrlo je značajna i njihova uloga u oblikovanju boljeg i pravednijeg svijeta nakon pandemije.²⁸

Slika 2: Prikaz kviza putem društvene mreže Instagram

Izvor:

<https://kisobran.uniri.hr/2020/05/05/instagram-ka-no-novi-oblik-ucenja/>, 03.02.2021.

Slika 2. prikazuje osmišljene kvizove putem društvene mreže Instagram koje je osmislila profesorica Katarina Rodek, u svrhu motiviranja maturanata u doba pandemije COVID-19 kada je školstvo osjetilo značajne promjene u izvođenju nastave a i samog načina učenja.

Živimo u svijetu masovne upotrebe društvenih mreža, koje postepeno zauzimaju glavno mjesto u modernoj komunikaciji zamjenjujući forume, elektronsku poštu i sms. Korištenje društvenih mreža u slobodno vrijeme postalo je opće prihvaćeno, te također postaje obavezno i u poslovanju kao stalan izvor informacija. Međutim ono što je potrebno istaknuti jest da je upotreba društvenih mreža promijenila ne samo način provođenja slobodnog vremena, komunikaciju, poslovanje, već i način učenja te samog načina organiziranja nastavnog programa. Sklonost ljudi da koriste mogućnosti koje pružaju društvene mreže sve više se koristi u obrazovanju, kako bi se proces učenja prilagodio potrebama učenika te učinio interesantnim i privlačnijim za njih.

2. Obrazovanje na daljinu u različitim zemljama u svrhu neprekidnog lanca obrazovanja

Pandemija COVID-19 predstavlja veliki stres za obrazovne institucije diljem svijeta. Zbog krize se 190 zemalja suočilo s potpunim ili djelomičnim zatvaranjem škola, a kao rezultat toga pogođeno je više od 1,7 milijardi učenika, te su bili prisiljeni ostati kod kuće, gdje kreatori obrazovnih politika rade na tome da nastavu nastave. Uz različite

²⁷ Marković S., Instagram kao novi oblik učenja?, preuzeto s: <https://kisobran.uniri.hr/2020/05/05/instagram-ka-no-novi-oblik-ucenja/>, 10.02.2021

²⁸ Najava webinara „Odgovor visokog obrazovanja na pandemiju COVID-19: izgradnja održivije i

demokracije budućnosti, preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/vijesti/najava-webinara-odgovor-visokog-obrazovanja-na-pandemiju-covid-19-izgradnja-odrzivije-i-demokracije-buducnosti/4227>, 10.02.2021.

pristupe zemalja širom svijeta, kriza s *COVID-19* prilika je za nastavnike i profesore da uče jedni od drugih i da surađuju kako bi ublažili učinke pandemije. OECD navodi kako postoje velike razlike između društveno ekonomskih skupina učenika i studenata. Afganistan je tijekom prve karantene imao nastavu na daljinu kombinirajući multimedije, videa i radija, gdje su obrazovni sadržaji bili emitirani 14 sati dnevno putem televizijskih sadržaja i 7 sati dnevno kroz radio sadržaje. Austrija je koristila platforme za učenje poput *Moodle* i *WebCT*, kao i *Cloud* (oblak) u vlasništvu tvrtke Microsofta i Googlea. Beč ponudio je besplatno podučavanje za djecu od 10 do 14 godina putem interneta koja uključuju podršku za njemački jezik, matematiku i engleski jezik za srednju školu. Nastava na daljinu u Bangladešu emitirala se preko televizije za učenike svakodnevno u vremenskom periodu od devet sati ujutro pa sve do podneva. Vlada Bangladeša uspostavila je suradnju s UNICEF-om kako bi se provela i unaprijedila nastava na daljinu koristeći mobilne telefone i internetske platforme. Brazila provodi slično obrazovanje na daljinu, dok Bolivija provodi radionice za roditelje u suradnji s UNICEF-om s ciljem unapređivanja zdravih navika djece. Čile upotrebljava platformu *Aptus* gdje su učenicima dostupni materijali za učenje. Kina je tijekom prva dva tjedna prilikom zatvaranja škola organizirala telefonske i video razgovore s agencijama za školstvo, pružateljima usluga tečajeva i davateljima usluga za planiranje postave. Također je pružena mogućnost psihološke podrške. U Hrvatskoj se nastava za niže razrede odvijala putem javne televizije u kombinaciji s dodatnim zadacima i vježbama od strane učitelja, a kasnije se nastava odvijala u školi. Ekvador nije provodio sustav ocjenjivanja tijekom obrazovanja na daljinu, dok je Finska nastavila ispitivanja i ocjenjivanje za vrijeme nastave na daljinu, te su organizirali fleksibilan način učenja, uključili su igre i simulacije u nastavu. Madagaskar je održavao nastavu na daljinu putem javne televizije i radija. Meksiko je pružao podršku učiteljima digitalnim obrazovanjem pomoću tečajeva i videokonferencija. Rusija je koristila razne platforme u sustavu obrazovanja na daljinu.

3. Nastavni program i obrazovanje u Hrvatskoj za vrijeme pandemije *COVID-19*

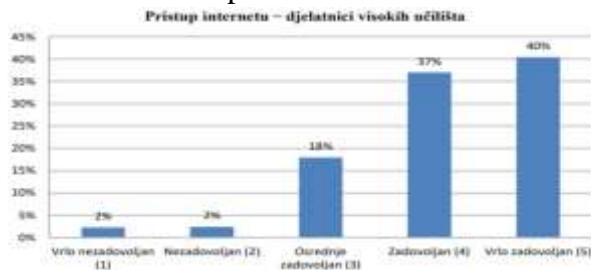
Tehnologija stvara suptilne pomake u obrazovanju, međutim globalna pandemija *COVID-19* stvorila je oštru potrebu za razornim inovacijama u obrazovanju. U obrazovanju kao i u drugim industrijama, tehnološki napredak predstavlja stalne mogućnosti za nove inovacije, uključujući sisteme za upravljanje učenjem. Društvene mreže poput *Facebook-a*, *Instagrama*, *YouTube-a* i *WhatsApp-a* mogu se koristiti za poruke i poticanje motivacije kreativnim idejama u obrazovanju. Promatrano kroz novu perspektivu, društvene mreže pružaju nastavnicima nove mogućnosti za povećani angažman učenika u *online* okruženju za učenje. Digitalna revolucija je uzrokovala da *IT* sektori budu u centru pozornosti upravitelja školskih i visokoškolskih ustanova. *COVID-19* kriza uklonila je nekadašnje razmišljanje visokoškolskih ustanova da su studiji na daljinu realna mogućnost samo za tehnološki spretno profesore. Sada se potiče osposobljavanje svih profesora i studenata.

Provedeno je istraživanje sredinom 2020. godine pomoću anketnih upitnika za visoka učilišta i upitnika za studente i djelatnike visokih učilišta za vrijeme prvog vala *COVID-19* pandemije. Anketna pitanja osmišljena su u više kraćih tematskih cjelina kojima je cilj bio istražiti postojeće stanje u pogledu tehnoloških uvjeta studiranja u *online* okruženju za vrijeme socijalne distance, izvedba nastave na daljinu, podrška studentima u online okruženju, sustav ocjenjivanja studenata, naprezanje studenata, socijalno - psihološki segmenti poučavanja te potpora od strane visokih učilišta. Na anketnom upitniku za djelatnike sudjelovalo je 764 djelatnika, od čega 102 člana uprave visokih učilišta, 96 voditelja organizacijskih

jedinica, 540 nastavnika i 26 djelatnika stručne službe visokog učilišta.²⁹

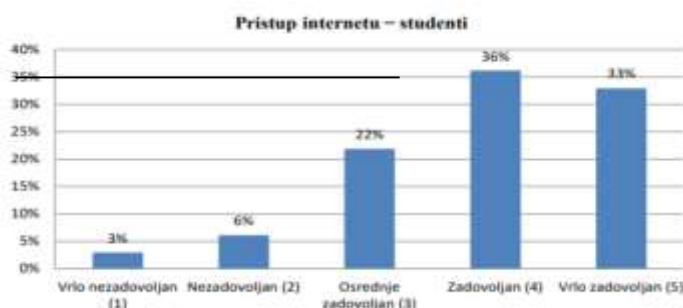
Rezultati istraživanja:

Grafikon 1: Pristup internetu - studenti

Izvor: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Podaci iz grafikona 1. prikazuju kako su studenti zadovoljni i vrlo zadovoljni pristupom internetu za vrijeme izazovnih okolnosti (69%), dok je njih 9% vrlo nezadovoljno i nezadovoljno. Tehnološke promjene utječu na svakodnevno poslovanje na način da poduzeća a i pojedine osobe žele biti konkurentne trebaju biti spremni na poslovanje u digitalnom svijetu.

Poslovanje u digitalnom svijetu više ne znači samo *online* prisutnost nego obuhvaća i koncepte na internetskim platformama.

Grafikon 2: Pristup internetu - djelatnici

Izvor: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Iz grafikona broj 2 vidljivo je kako su djelatnici zadovoljni pristupom internetu (77%), dok je njih 4% nezadovoljno i vrlo nezadovoljno.

Mogućnost pojedinaca da se prilagodi u današnjem brzo mijenjajućem profesionalnom okruženju sve manje ovisi o njegovim stručnim znanjima, a sve više o osobinama kao što su znatiželja, agilni um te želja i sposobnost brzog učenja. Sustav obrazovanja trebao bi se usredotočiti na poticanje tih osobina od najranije dobi pa do visokog obrazovanja, a to podrazumijeva odmaknuti se tradicionalnih metoda poučavanja samo teorijskog znanja prema formatu koji zahtijeva veći angažman učenika i studenata, a krajnji rezultat mu je razvoj pravog načina razmišljanja.

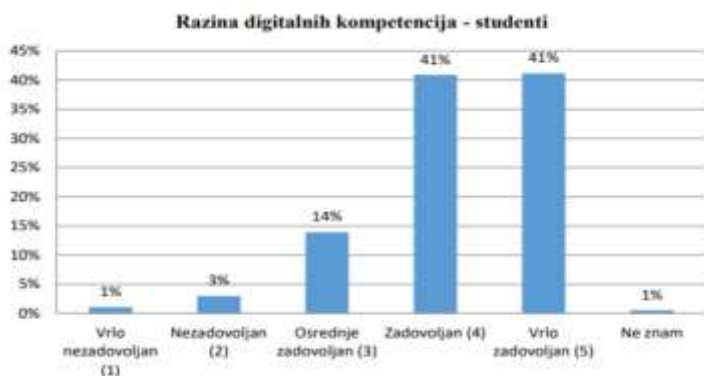
Studenti naglašavaju i pozitivna i negativna iskustva. Zadovoljstvo predstavljaju oni studenti koji rade i studiraju, budući kako uz *online* nastavu nisu morali fizički prisustvovati, gdje su uštedjeli na putovanju i odlazak na učilišta, najveći doprinos im je bio taj što su mogli snimiti predavanje i ponovno ih pregledati. Dio studenata je navelo kako im se *online* predavanja sviđaju, međutim kada se radi o vježbama ili seminarima preferiraju nastavu uživo. Ujedno smatraju kako nisu svi nastavnici

²⁹ Izazovi u visokom obrazovanju za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije: iskustva i potrebe studenata i djelatnika visokih učilišta, https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra

[%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf](https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf), pristup: 02.02.2021.

jednako osposobljeni za korištenje potrebnih aplikacija za izvođenje nastave na daljinu.³⁰

Grafikon broj 3. prikazuje digitalne kompetencije studenata, 82% studenata izrazilo je kako su zadovoljni vlastitom razinom digitalnih kompetencija, njih tek 4% izrazilo je nezadovoljstvo poznajući digitalne kompetencije koje su bile potrebne kod *online* predavanja.

Grafikon broj 3: Razina digitalnih kompetencija kod studenata

Izvor:https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_isolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Podaci iz grafikona broj 4. prikazuju kvalitetu izvedbe *online* nastave kroz predavanja, gdje polovina studenata njih 50% smatra kako je kvaliteta puno lošija i lošija u odnosu predavanja prije karantene. Da je kvaliteta ista kao i prije smatra njih 23% , a bolja i puno bolja nego prije karantene smatra njih 24%.

³⁰ Izazovi u visokom obrazovanju za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije: iskustva i potrebe studenata i djelatnika visokih učilišta, https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra

Grafikon broj 4: Kvaliteta izvedbe online poučavanja kroz predavanje - studenti

Izvor:https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_isolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Grafikon broj 5. prikazuje kvalitetu izvedbe *online* nastave kroz predavanja, 38% djelatnika smatra kako je kvaliteta bila jednaka kao i prije karantene, 27% smatra kako je u određenoj mjeri lošija nego prije karantene, 39% djelatnika misli kako je takva nastava bolja nego prije karantene.

Grafikon 5: Kvaliteta izvedbe online poučavanja kroz predavanje - djelatnici

Izvor:https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_isolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_isolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

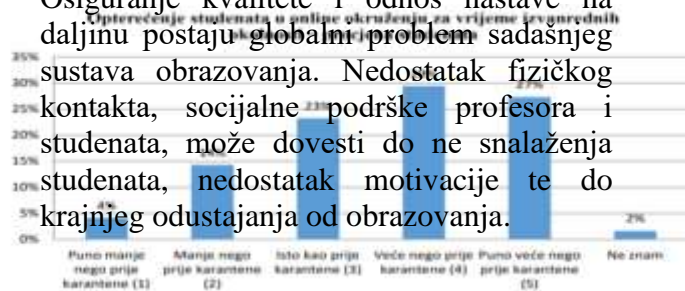
Studenti smatraju kako kvaliteta nastave nije ujednačena, izvedba ovisi o nastavniku/profesoru. Dio je profesora od strane studenata pohvaljeni kao što su entuzijizam, pristupačnost i prilagodba u novim okolnostima, u drugom slučaju *online* nastave nije bilo ili nije bila primjereno organizirana i provedena. Dio sudionika istraživanja smatra kako ispiti i kolokviji nisu primjereno organizirani a literatura nije bila u dovoljnoj mjeri dostupna. Također su naveli kako je na kvalitetu utjecala i cjelokupna atmosfera karantene, također veliku ulogu predstavlja izazov samo motivacije, ali i uvjeti koje studenti imaju kod kuće (vlastito računalo, pristup internetu i slično).³¹ Fakulteti se prikazuju kao mjesto susreta, a studij kao jedan od značajnog životnog razdoblja u kojem se stječu poznanstva i stvaraju mreže koje ostaju čitav život. Sveučilišno obrazovanje predstavlja temelje na kritičnoj, kooperativnoj i povjerljivoj razmjeni između studenata, gdje se živi od razgovor uživo. Dolazi do bojazni kako bi se kroz digitalni značajan pomak mogli nestati navedeni važni elementi.³²

4. Utjecaj COVID-19 pandemije na mentalno zdravlje studenata

Izvođenje nastave na daljinu predstavlja niz izazova za nastavnike/profesore i studente jer se proces učenja odvija kod kuće te je potrebno osigurati preduvjete za učenje, ali i odrediti koliko zapravo treba učiti. Obrazovanje se smatra razvojem suvremenog društva. Pandemija COVID-19 promijenila je sve aspekte života u svim društvenim grupama te donijela brojne ekonomske i socijalne posljedice. Za studente pandemija je izazvala dodatne poteškoće na području obrazovanja, učenja, zapošljavanja i očuvanja mentalnog zdravlja.

³¹ Izazovi u visokom obrazovanju za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije: iskustva i potrebe studenata i djelatnika visokih učilišta, https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_a_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Osiguranje kvalitete i odnos nastave na daljinu postaju globalni problem sadašnjeg sustava obrazovanja. Nedostatak fizičkog kontakta, socijalne podrške profesora i studenata, može dovesti do nesnalaženja studenata, nedostatak motivacije te do krajnjeg odustajanja od obrazovanja.

Grafikon 6: Opterećenje studenata u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti - procjena studenata

Izvor: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Grafikon broj 6. prikazuje opterećenje studenata u online okruženju za vrijeme karantene, polovica studenata koji su sudjelovali u istraživanju (56%) smatra da je opterećenje bilo veće i puno veće nego prije, da je bilo isto smatra njih 23%, a puno manje i manje smatra njih 18%.

Većina studenata smatra kako im je tijekom karantene bilo potrebno značajno više samostalnog rada, dok su neki istaknuli kako je nastava na daljinu omogućila dodatno vrijeme koje bi se u normalnim uvjetima utrošilo na putovanje i slično, te se zbog toga moglo nositi s dodatnim opterećenjem nastalim zbog izvođenja nastave na daljinu.

³³

³² Sveučilišta u doba korone: digitalna klopka, <https://www.dw.com/hr/sveu%C4%8Dili%C5%A1ta-u-doba-korone-digitalna-klopka/a-54849498>, pristup: 02.02. 2021.

³³ Izazovi u visokom obrazovanju za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije: iskustva i potrebe studenata i djelatnika visokih učilišta, <https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati>

Prema grafikonu broj 7. vidljivo je kako su djelatnici visokih učilišta procijenili opterećenje studenata za vrijeme karantene, 38% djelatnika smatra da su studenti bili opterećeni u istoj mjeri kao i prije karantene, dok njih 20% smatra da su bili manje opterećeni, a 34% smatra da su bili više i puno više opterećeni.

Grafikon 7: Opterećenje studenata u online okruženju za vrijeme izvanrednih okolnosti - procjena djelatnika visokih učilišta

Izvor: https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf, pristup: 02.02.2021.

Dio nastavnika navodi kako zbog povećane izloženosti studenata stresnim okolnostima nastojali osigurati kontinuitet i stalnost procesa studiranja te studentsko opterećenje i opseg rada održati što sličnijim nastavi i provjerama znanja na koje su studenti navikli u prethodnom okruženju.

ZAKLJUČAK

„Novo normalno“ podrazumijeva nastavak poslovnih aktivnosti i održavanje redovne komunikacije sa zaposlenicima koji rade na udaljenim lokacijama, s klijentima i s ciljanom publikom općenito. Već godinama pomalo raste trend organizacije virtualnih i

hibridnih konferencija, edukacija i nastave, ali primarni razlog korištenja te vrste tehnologije bio je nedostatak financijskih sredstava. U novoj stvarnosti *online* rješenja postala su gotovo jedini način poslovne komunikacije među ljudima pa tako i *online* konferencije i predavanja. Društvene mreže stvorene su radi komunikacije koje su se počele sve više primjenjivati u obrazovne svrhe. Poboljšavaju komunikaciju među učenicima, ali i između učenika i nastavnika. Društvene mreže omogućuju učenicima da potraže pomoć svojih prijatelja. Učenici mogu također kreirati skupinu za učenje, što ohrabruje interakciju među njima. Učenici mogu dobiti informacije o najnovijim događanjima u samo nekoliko minuta provedenih na društvenoj mreži. Mogu pretraživati relevantne informacije i ubrzati svoje učenje. Sposobnost dobiti ključnu informaciju u pravom trenutku jedan je od najvažnijih razloga zbog kojih bi se društvenim mrežama trebalo koristiti u obrazovanju.

Različite društvene mreže imaju različite alate koji će pomoći korisnicima da lako nađu odgovarajuću temu. Društvene mreže predstavljaju izazov u nastavnom procesu obrazovanja, jer su učenicima i studentima gotovo neizostavan dio slobodnog vremena. S tehnološkog aspekta predstavljaju *online* servise koji korisnicima nudi besplatnu komunikaciju. Značajan je broj društvenih mreža na internetu, od onih koje se koriste samo za povezivanje sa prijateljima, obitelji preko informativnih, pa sve do akademskih društvenih mreža koje omogućuju znanstvenicima da dijele svoja istraživanja. Društvene mreže predstavljaju sve važniji prostor za suradnju i razmjenu ideja u svakodnevnim životnim situacijama. Obrazovanje novih generacija poželjno je usmjeriti u onom pravcu koji će zadovoljiti njihove potrebe i motivirati učenike i studente na aktivno sudjelovanje u nastavnom procesu. Društvene mreže imaju mogućnost uvesti promjene u model nastavnog procesa. Takvo okruženje, bez obzira da li se radi o osnovnom, srednjem ili

[istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf](https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf), pristup: 02.02.2021.

visoko obrazovnom, poboljšava komunikaciju i rješavanje problema povezujući različita mišljenja, znanja i stavove učenika, studenata i nastavnika. Činjenica je da se društvene mreže sve više koriste i postepeno zauzimaju centralno mjesto u suvremenom procesu obrazovanja.

LITERATURA

I. Knjige

- [1] Sikavica, P. (2011). *Organizacija*. Zagreb: Školska knjiga

II. Izvještaj:

Bezjak, S., Đorđević, M., Plužarić, Ž., Izazovi u visokom obrazovanju za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 i socijalne izolacije: iskustva i potrebe studenata i djelatnika visokih učilišta, https://www.azvo.hr/images/stories/novosti/Rezultati_istra%C5%BEivanja_Izazovi_u_visokom_obrazovanju_za_vrijeme_pandemije_bolesti_COVID19_i_socijalne_izolacije.pdf, pristup, 02.02.2021.

III. Znanstveni članci:

- [1] Miletić, J. (2020): Uloga marketinga u upravljanju odgojno-obrazovnom ustanovom, *Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku*, Zadar, travanj 2020., str. 261 - 276, https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=360113
- [2] Smiljičić, I., Livaja, I., Acalin, J. (2017): ICT u obrazovanju, *Veleučilište u Šibeniku*, Šibenik 2017., str. 157 - 170, UDK: 007:37

IV. Internetski izvori:

- [1] Čizmić, M. (2020), Kako će izgledati obrazovanje u budućnosti? Digitalna verzija

poučavanja kakvo svi poznajemo ili je potrebno nešto više?, preuzeto s: <https://zimo.dnevnik.hr/clanak/kako-ce-izgledati-obrazovanje-u-buducnosti-digitalna-verzija-poucavanja-kakvog-svi-poznajem-ili-je-potrebno-nesto-vise---628311.html>, 01.02.2021.

[2] Dick W., Sveučilišta u doba korone: digitalna klopka, preuzeto s: <https://www.dw.com/hr/sveu%C4%8Dili%C5%A1ta-u-doba-korone-digitalna-klopka/a-54849498>, 02.02.2021.

[3] How countries are using edtech (including online learning, radio, television, texting) to support access to remote learning during the COVID-19 pandemic, preuzeto s: <https://www.worldbank.org/en/topic/edutech/brief/how-countries-are-using-edtech-to-support-remote-learning-during-the-covid-19-pandemic>, 07.02.2021.

[4] Klepo, M., Hoće li se u post-covid eri smanjiti privlačnost formalnog obrazovanja, preuzeto s: <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/hoc-e-li-se-u-post-covid-eri-smanjiti-privlacnost-formalnog-obrazovanja-15057976>, 08.02.2021.

[5] Lessons For Education during the COVID-19 crisis, preuzeto s: <https://www.worldbank.org/en/topic/edutech/brief/lessons-for-education-during-covid-19-crisis>, 07.02.2021.

[6] Marković S., Instagram kao novi oblik učenja?, preuzeto s: <https://kisobran.uniri.hr/2020/05/05/instagram-ka0-novi-oblik-ucenja/>, 10.02.2021.

[7] Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Najava webinaru „Odgovor visokog obrazovanja na pandemiju COVID-19: izgradnja održivije i demokratičnije budućnosti“, preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/vijesti/najava-webinaru-odgovor-visokog-obrazovanja-na-pandemiju-covid-19-izgradnja-odzivije-i-demokracicnije-buducnosti/4227>, 10.02.2021.